Література

1. **Короткий довідник** по лісовому фонду України (за матеріалами чергового державного обліку лісів України станом на 01.01.1996). – К. : Вид-во "Либідь", 1998. – 101 с.
2. **Моисеев В.С.** Методика составления таблиц хода роста и динамики товарной структуры модальных насаждений / В.С. Моисеев, А.Г. Мошкалев, М.А. Нахабцев. – Л. : Изд-во ЛТА, 1968. – 88 с.
3. **Молотков П.И.** Буковые леса и хозяйство в них / П.И. Молотков. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1966. – 234 с.

***Курыляк В.М.* Ход роста грабово-дубово-буковых древостоев Прикарпатья**

Исследованы закономерности роста грабово-дубово-буковых древостоев Прикарпатья по основным таксационным показателям и составлена таблица хода роста модальных древостоев в преобладающих типах леса.

Ключевые слова: буковые леса, смешанные древостои, таблицы хода роста.

***Kurylyak V.M.* Progress in growth hornbeam-oak-beech stands in Carpathian**

The regularities of the growth of hornbeam-oak-beech stands Carpathian for taxation parameters and a table of the modal growth forest stands in the prevailing forest types.

Keywords: Beech forest, mixed stands, tables of growth.

УДК 343.77:639(477.83/86)

Аспір. О.Р. Проців – Львівський РІДУ, м. Івано-Франківськ

МИСЛИВСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО В ГАЛИЧИНІ ПІД ЧАС НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

Розглянуто законодавче забезпечення правил полювання та ведення мисливського господарства на території Галичини під час німецької окупації 1941-1944 рр. Описано практичну реалізацію норм законодавства у сфері мисливського господарства. Проаналізовано особливості, тенденції прийняття мисливського законодавства в умовах тоталітарного нацистського режиму.

Ключові слова: мисливство, мисливське законодавство, Галичина, німецька окупація.

Під час організації суспільного життя на окупованих Німеччиною територіях запроваджується відповідне законодавство, яке врегульовувало економічні процеси. У галузі ведення мисливського господарства та полювання було запроваджено відповідне законодавство, яке врегульовувало цю галузь економіки на час окупації Німеччиною території Галичини. З ідеологічних міркувань цей напрям у вітчизняній науці не досліджувався і не схвалювався, а у вітчизняній літературі ця тематика не висвітлювалась.

Для повноцінного розуміння проблеми державного регулювання ведення мисливського господарства, історії мисливства, культурних та політичних процесів необхідно досліджувати законодавство, яке врегульовувало економічні процеси, а зокрема ведення мисливського господарства та полювання.

Питання ведення мисливського господарства та полювання висвітлювались у журналі "Wald und Holz" – офіційному органі Генерального Губернаторства Польщі у справах лісу та мисливства. Журнал було засновано у 1940 р. Питання ведення мисливського господарства, зокрема і законодавче

забезпечення до часу окупації Німеччиною Польщі, висвітлювались в таких журналах, як "Łowiec Polski" ("Мисливець польський"), що виходив у Варшаві як орган цісарського товариства правильного полювання Польщі з 1899 р. та "Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie" ("Мисливський огляд та полювання польське"). З часу окупації було припинено випуск цієї періодичної літератури, а також діяльність мисливських товариств, які їх видавали.

Метою дослідження є спроба проаналізувати законодавче регулювання ведення мисливського господарства на території Галичини під час німецької окупації 1941-1944 рр. Проаналізувати закономірності, особливості та тенденції тоталітарного режиму в регулюванні мисливського господарства та полювання.

Під час окупації Німеччиною Галичини в червні 1941 р. її було приєднано до генерал-губернаторства Польщі (*Generalgouvernement*, *Generalne Gubernatorstwo*). Генерал-губернаторство було адміністративно-територіальним утворенням на території окупованої Німеччиною Польщі з 1939 р., і проіснувало до 1945 р. Такі польські території, як Познань, Катовіце, Польське Помор'я увійшло до складу Третього Рейху, а не до складу генерал-губернаторства. Генерал-губернаторство було поділене на чотири округи: Краківський, Варшавський, Люблінський та Радомський. Центром генерал-губернаторства було місто Краків.

У серпні 1941 р. до генерал-губернаторства було приєднано п'ятий округ (дистрикт Галіція) з центром у Львові. Дистрикт Галичина складався з Львівської, Дрогобицької, Станіславівської і Тернопільської (за винятком її північних районів) областей. Площа дистрикту Галичина становила 48 тис. га. На території генерал-губернаторства діяло німецьке законодавство. Велика частина населення не мала німецького громадянства, тому була обмежена в правах.

З приєднанням у 1941 р. Галичини до генерал-губернаторства Польщі тут встановлюється законодавство, яке діяло на території генерал-губернаторства. На підставі наданих повноважень німецькою владою керівництво генерал-губернаторством здійснював генеральний губернатор Франк. Галузь державного управління мисливством була включена до головного управління лісів, яке було створене при уряді генерального губернаторства. Державний контроль здійснювався управлінням лісового контролю. У Кракові щотижнево виходив друкований орган "Ліс і деревина", який був офіційним органом генерал-губернаторства Польщі у лісовій, деревообробній та мисливській галузях. Тираж журналу становив 34 тис. екземплярів, а об'єм – 28 сторінок. Виходив він паралельно німецькою та польськими мовами. На своїх сторінках він опубліковував серед іншого статистичні дані, основні проблеми галузі та нормативно-правові акти, які врегульовували мисливське господарство та полювання.

Врегулювання мисливського господарства та полювання на окупованій Німеччиною Галичині відбулось фактично одразу після її окупації. Так, практично трохи більше ніж через місяць після початку Другої світової війни, розпорядженням від 1 серпня 1941 р. генерал-губернатор Франк видає розпорядження про лісництво і мисливство у дистрикті Галіція, в якому він діяв на підставі п. 5 Декрету канцлера Німеччини від 1 жовтня 1939 р. Цим

розпорядженням встановлюється, що від 12 години 1 серпня 1941 р. на території Галичини діє таке ж законодавство як і на території генерал-губернаторства Польщі. Усі ліси на території Галичини переходять під управління уряду генерал-губернаторства Польщі [1].

Другим розпорядженням про лісництво та мисливство в генеральному губернаторстві від 13 червня 1941 р. визначались покарання за порушення законодавства у лісовій та мисливській галузях. Відповідно до цього розпорядження встановлювалось, що хто не виконує розпорядження керівника головного управління лісів у генеральному уряді губернаторства на підставі розпорядження про лісництво та мисливство від 31 жовтня 1939 р. або ігнорує його, той підлягає ув'язненню і штрафу або одному із цих покарань. Крім покарання, цим розпорядженням встановлювалась конфіскація знарядь полювання, які застосовувались внаслідок порушення закону, навіть якщо ці предмети були у власності іншої особи. Покарання передбачалось лише за згодою керівника головного керівництва лісів в уряді генерального губернаторства Польщі [2].

Розпорядженням про зміну мисливського розпорядження для Генерального губернаторства Польщі від 13 червня 1940 р., яке було видане на підставі параграфа 5 Декрету канцлера Німеччини від 12 жовтня 1939 р., Генеральний губернатор Франк 30 червня 1941 р. запровадив такі зміни, а саме:

- у всіх мисливських господарствах (як у приватних, так і гмінних) право полювання здійснює і регулює староста повіту, управління контролю за лісом під безпосереднім керівництвом округу. Керівник округу повинен письмово визначити відповідні мисливські господарства, в яких відбуваються полювання, для полювання на всі види мисливської дичини. Площа визначеного мисливського господарства не повинна перевищувати 5 тис. га. Тільки в особливих випадках ця площа може бути більшою, якщо її буде утримувати один орендар. На територіях, які не увійшли в мисливські господарства, будь-яке полювання заборонялось;
- посвідчення мисливця мав право видавати староста повіту. Річне посвідчення діяло з 1 квітня до 31 березня. Воно діяло впродовж п'яти днів від часу його видачі. Протягом одного мисливського року мисливцю не можна було видавати більше ніж три мисливські посвідчення.
- для отримання першого мисливського посвідчення необхідно було скласти екзамен з хорошим результатом екзаменаційній комісії, утвореній керівником головного управління лісів в уряді генерального губернаторства. Надалі для отримання мисливських посвідчень необхідно було доводити, що цей екзамен мисливець склав.
- для отримання мисливського посвідчення потрібно було подати такі документи: результати останнього екзамену на отримання мисливського посвідчення, посвідчення однієї з урядових філій німецького мисливського товариства, фотографії.

Працівникам, які професійно займаються мисливством і лісівництвом або належать до німецької народу, можна видавати безплатно мисливське посвідчення, якщо його керівник подасть подання у відповідне староство, яке повинно видавати посвідчення мисливця. Визначалось, що у випадку, коли мисливська дичина буде завдавати значної шкоди сільському господарству, то керівник відповідного округу може видати відповідне розпорядження про відстріл таких тварин. Староста повіту, а також управління лісового контролю мали права дозволяти на ставках, де ведеться розведення риби, відстріл пернатих, які завдають збитки розведенню риби [3].

Друга виконавча постанова для здійснення полювань Генерального губернаторства від 30 червня 1941 р. визначала, що мисливські господарства повинні були подавати старості повіту щоквартально звіт про проведення полювання. За добуту мисливцями дичину встановлюється така оплата, а саме: за дикого кабана – 1 злотий за 1 кг, оленя – 1,20 злотий за 1 кг, козулі – 1,40 злотий за 1 кг, зайця – 6 злотих за голову, фазан – 2 злотих за голову, куріпка, дика качка – по одному злотому, глухар – 10 злотих за голову.

Іншу дичину можна було добувати без оплати. Якщо дичини добувалось більше, ніж потрібно, її необхідно було передавати у німецькі магазини, які торгують дичиною. За отримання посвідчення мисливця встановлювалась оплата в розмірі 100 злотих на рік та 12 злотих на день. Урядовці управління лісів, які були звільнені від сплати за мисливські посвідчення, повинні оплатити 20 злотих, а працівники лісових підприємств і професійні мисливці оплатити 10 злотих як членський внесок в бюджет на розвиток німецького мисливства. Варто зазначити, що година праці професійного робітника в Німеччині оплачувалась відповідно до розпорядження за Краківським дистриктом від 65 грош до 1 злотого.

Інваліди війни, які визначались відповідно до закону від 12 січня 1923 р., сплачували половину коштів за отримання посвідчення мисливця. Стаття 10 визначала також, що повітовий староста при видачі посвідчення мисливця повинен був отримати кошти для страхування від цивільної відповідальності у разі нещасного випадку, який міг трапитись на полюванні, і яка відповідно до положення про цивільну відповідальність у Німеччині визначалась декретом головного мисливського управління від 18 лютого 1937 р.

Про нещасні випадки, які стались на полюванні, німецькі мисливці повинні були повідомляти головне управління лісів при Генеральному губернаторстві Польщі. Стаття 5 визначала повну заборону полювання упродовж цілого року на лося, муфлона, сарну, ведмедя, рись, бобра, глухаря, журавля, крука [4]. Німецька влада висувала вимоги щодо професійності ведення мисливського господарства. Так, третім виконавчим розпорядженням від 31 жовтня 1939 р. встановлювались з 18 червня 1941 р. такі вимоги:

1. Суспільні та приватні лісові господарства повинні управлятись лише професійними кадрами. До керівників лісової галузі ставились вимоги про вищу академічну освіту; для виконання обов'язків з охорони лісу та ведення лісового господарства працівники повинні мати закінчену лісову школу та складений екзамен. Для нижньої ланки (лісників, гайових) встановлювались вимоги щодо закінчення лісової школи або три роки стажу на цих посадах до виходу цього розпорядження.
2. У разі невиконання цих вимог до 15 серпня 1941 р. такі господарства повинні перейти до державного управління лісів [5].

Існувало розпорядження про необхідність сертифікатів походження дичини, яка продається в протектораті Чехії та Моравії, а також на іншій території Рейху від 21 січня 1941 р. На підставі статті 51 закону Рейху "Про мисливство" від 27 березня 1935 р. встановлювались такі вимоги щодо серти-

фікації походження м'яса дичини, а саме: пунктом 1 встановлювалось, що дичина, яка вивозиться з протекторату Чехії і Моравії до інших частин Великого Німецького Рейху, повинна мати свідоцтво походження дичини, або відповідні пломби [6].

Тема вищості у веденні мисливського господарства Німеччиною не обминула пропагандистського забарвлення, що характерно для всіх тоталітарних політичних режимів. У статті "Мисливство в Генеральному Губернаторстві" відзначалось: "Порівняно з тим, як Польща представляла мисливське господарство на виставці в Берліні в 1936 р., у Німеччині склалась не зовсім правильна думка про високий рівень ведення мисливського господарства, а саме про кількість великої дичини та полювання на неї. Тепер же генеральне губернаторство може представити повну картину. На території Польщі дійсно внаслідок великих площ існують досить цікаві умови для мисливства. Однак у загальному стан мисливства є незадовільним, і тільки незначною умовою такого стану можна розглядати наслідки війни. Найбільші площі з великою кількістю дичини відійшли до Радянського Союзу. Німеччині дісталися площі для полювання на дрібну дичину. Існують умови для піднесення стану дичини, в крайньому випадку дрібної дичини. Втрати дичини були зумовлені надзвичайно суворою зимою 1939-1940 р. та бідними лісовими масивами краю. Саме це утруднює утримання оленів та козуль, однак за правильного ведення мисливського господарства, прикладом може слугувати Німеччина, в якій державне регулювання мисливством показує, що при розумних діях можна пристосувати певних звірів жити в інших умовах" [7].

В іншій статті вказувались певні здобутки та плани німецької влади у галузі мисливства, в якій зазначалось, що німецька влада ставила першочергові завдання: очищення лісів від браконьєрів та організація лісової адміністрації, а також навчання польських урядників та працівників лісу. Боротьба з браконьєрами проводилась у співпраці з німецькою і польською поліцією. Найбільше браконьєрством займались селяни. Війна, відсутність нагляду та сувора зима довели браконьєрство до таких розмірів, що стан дрібної дичини дуже зменшився. З метою створення умов для підвищення кількості дичини відстріляно 1700 бродячих собак та 400 котів. Було проведено обшуки в домах, де було знайдено багато хитромудрих засобів для добування дичини, що призвело до накладення штрафів на їх власників.

Однак важливішим виявилася не так боротьба з браконьєрами, як боротьба з бандами, які існували на окремих територіях і вистрілювали дичину. Німецька жандармерія в цій боротьбі зазнавала втрат, браконьєри поранили чотирьох жандармів.

У 1940 р. вийшла Постанова Генерального губернаторства "Про створення команди з охорони лісу". За півроку, як йдеться у статті "Організація забезпечення лісів Генерального губернаторства", групі охорони лісу вдалось оберігати ліс та дичину від злодіїв та браконьєрів, запобігати випасанню худоби в лісі, що стало справжньою проблемою для лісу. Також вони налагодили навчання місцевого населення з техніки та організації праці в лісі [8].

Ведення мисливства було пріоритетним над веденням лісового господарства. Так офіційний вісник німецької влади "Wald und Holz" зазначав: "На

захоплених німецькою владою територіях ставилось завдання вжити таких заходів із відновлення стану дичини, які не вживались ще в лісовій економіці Німеччини. Варто зазначити, що існувала державна постанова щодо мисливства про те, що незважаючи на шкоду, яку завдавала дичина, стан звірини повинен допристосовуватись до потреб культури краю, щоб звірина більшою чи меншою мірою збільшувалась. Тому звірина завдавала значної шкоди лісу, а особливо в Наддунайській частині Німеччини. Незважаючи на шкоду, що завдає дичина, політика уряду ставиться з розумінням та толерантністю по цілій країні" [9].

У книзі "Економічне значення мисливства для нашого краю", яку було видано у Польщі у 1921 р., повідомлялось, що "…з трьох територій Польщі найкращі відносини у галузі полювання склалися в Познані через добрий стан розвитку сільського господарства та й економіки загалом. Місцеві жителі відрізнялися самобутньою ментальністю, яка перейшла від німців. У цій частині суворо дотримується мисливський закон. Маючи добрий приклад Німеччини та Чехії, які мали розвинену на досить високому рівні мисливську культуру, Великопольщі передавалось стимулювальне ведення мисливського господарства на вищому рівні" [10].

Захоплення німецькою мисливською культурою відобразилось у книзі Валентина Гарчинського "Завдання і цілі польського мисливства та шлях його розвитку", яка вийшла в 1939 р., де занепад Польського мисливства прямо пов'язується з культурним розвитком суспільства. "Без сумніву багато з того, що вище написано, має до нас також стосунок. Наша справа є однак гірша ніж в багатьох народів. Наш культурний рівень широких мас суспільства є ще гірший ніж в інших справах і сам по собі становить загрозу для розвитку наших відносин мисливських. Оскільки ставлення влади до мисливських справ не є таким прихильним, як би ми хотіли його бачити. Спостерігаємо це в галузі фінансування мисливства. Так, насамперед, потрібно підняти культуру серед наших мисливців, а це вимагає спеціальної пропаганди, а саме: підтримка видавництв та мисливської періодики, випуск фахової мисливської літератури, а у цій галузі допомоги від держави у нас немає. Далеко нам ще до чотирьох мільйонів марок, які дає на ці цілі Німеччина" [11].

Із захопленням лише за півроку до початку окупації Німеччиною Польщі у "Ловці Польському" – друкованому органі Польського мисливського товариства, – сповіщалось про досягнення німецької мисливської культури. Серед іншого повідомлялось про організацію міжнародної мисливської виставки в Берліні, яка відбулась в 1937 р. "Ця виставка була найбільшою серед організованих до цього часу мисливських виставок у Європі". З великим захопленням описувались результати полювання у 1936-1938 рр. За один мисливський сезон у Німеччині добувалось дичини на суму 31,8 млн марок. Значну чисельність живої дичини імпортувалось до Німеччини для відновлення генетичного потенціалу популяції мисливських видів тварин [12].

Висновки. З часу окупації Галичини тоталітарним німецьким режимом державне регулювання мисливського господарства встановлювалось розпорядженнями Генерального Губернаторства Польщі, а не відповідними законодавчими актами, як це прийнято за демократичних політичних режи-

мів. У компетенції керівника управління лісів у Генеральному Губернаторстві Польщі були повноваження про надання згоди на покарання за порушення вимог нормативно-правових актів, які регулюють мисливство, що не відповідало демократичним принципам.

Адміністрування мисливства було надзвичайно централізоване, а саме відбувалось за дозволу старости повіту або окружним управлінням контролю за лісами. Встановлено чітку процедуру статистичної звітності під час проведення полювань, яка до цього часу була відсутньою. Було введено процедуру складання екзамену для отримання мисливського посвідчення, яке в польському законодавстві запроваджено не було. Умовою отримання мисливського посвідчення була належність претендента до одного з німецьких мисливських товариств, чим унеможливлювалось полювання осіб без німецького громадянства. За етнічним принципом було поділено оплату за мисливським посвідченням. У розпорядженні вказувалось, що громадяни, які належать до німецького народу, не оплачували за посвідчення мисливця, чим поширювалась сегрегація за національною приналежністю. Для певних професійних верст оплата була зменшена і йшла на розвиток лише німецьких мисливських товариств, а місцеві мисливські товариства були ліквідовані. Порівняно великою була оплата за отримання посвідчення мисливця, яка становила на рік 100 злотих, що становило на той час оплату кваліфікованого робітника за 130 годин роботи. Встановлювались також досить високий податок за добування мисливських тварин. Для охорони мисливської фауни встановлено повну заборону на добування певних видів дичини.

З ідеологічних причин у пресі проводилась пропаганда щодо вищості німецького стилю господарювання в галузі мисливства, порівняно з існуючим до цього часу у Польщі. Значну шкоду мисливству під час німецької окупації завдавали браконьєри, і боротьба з браконьєрством була визначена як невідкладна, а піднесення стану популяції мисливських тварин було визначено пріоритетним над станом ведення лісового господарства.

У загальному націоналістична політика німецької влади у веденні мисливського господарства була спрямована на задоволення передусім потреб німецького народу як в пріоритетності до права полювання, так і в ресурсному забезпеченні німецького народу.

Стан ведення мисливського господарства на території Галичини під час німецької окупації вітчизняною наукою не досліджувався. Тому подальші дослідження в цьому напрямі дадуть змогу більш повніше висвітлити політичні, економічні, культурні процеси, які відбувались під час німецької окупації Галичини.

Література

1. Amtliche Bekanntmachung der Hauptabteilung Forsten in der Regierung des Generalgouvernements // Wald und Holz. – 1941. – № 32. – S. 12.

2. Zweite Verordnung über das Forst- und Jagdwesen im Generalgouvernement vom 13. Juni 1940 // Wald und Holz. – 1941. – № 29. – S. 4.

3. Zweite Durchführungsvorschrift zur Jagdverordnung für das Generalgouvernement vom 13.Juni 1940 // Wald und Holz. – 1941. – № 29. – S. 4-5.

4. Zweite Durchführungsvorschrift zur Jagdverordnung für das Generalgouvernement vom 13.Juni 1940 // Wald und Holz. – 1941. – № 29. – S. 6.

5. Dritte Durchführungsvorschrift zur Verordnung vom 31. Oktober 1939 über das Forst- und Jagdwesen im Generalgouvernement // Wald und Holz. – 1941. – № 29. – S. 7.

6. Verordnung aus dem Reichsgebiet // Wald und Holz. – 1941. – № 17. – S. 2.

7. Die Jagd im Generalgouvernement // Wald und Holz. – 1941. – № 12. – S. 1.

8. Die Arbeit des Forstschutzkommandos im Generalgouvernement und ihre Erfolge // Wald und Holz. – 1941. – № 1. – S. 8-12.

9. Vordringliche Aufgaben der forstwirtschaftlichen Erzeugungssteigerung // Wald und Holz. – 1941. – № 31. – S. 3-5.

10. Rożyński F. Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju / F. Rożyński, Schechtel Dr.E. – Warzsawa : Nakładem polskiego towarzystwa łowieckeigo, 1921. – S. 8.

11. Garczyński W. Zadania i cele łowiectwa polskiego oraz drogi jego rozwoju. – Warszawa, 1939. – S. 3-10.

12. Z działalności "Deutsche Jägerschaft" w 1937-38 r. // Łowiec Polski. – 1939. – № 6. – S. 185.

Процив О.Р. **Охотничье законодательство в Галичине во время немецкой оккупации**

Рассмотрено законодательное обеспечение правил охоты и ведения охотничьего хозяйства на территории Галичины во время немецкой оккупации 1941-1944 гг. Описана практическая реализация норм законодательства в сфере охотничьего хозяйства. Проанализированы особенности, тенденции принятия охотничьего законодательства в условиях тоталитарного нацистского режима.

Ключевые слова: охота, охотничье законодательство, Галичина, немецкая оккупация.

Protsiv O.P. **Hunting Legislation in Galychyna towards German Occupation**

In this article it was showed the legislative guarantee of the hunting rules and conducting the hunting economy in the territory of Galychyna towards German occupation, 1941-1944. It was described the practical realization of the legislative norms in hunting economy. It was analyzed peculiarities and tendencies of adoption the hunting legislation in circumstances of totalitarian Nazy regime.

Keywords: hunting, legislative hunting, Galychyna, German occupation.

*УДК 630*6* *Доц. П.Б. Хоєцький, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів*

ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УГІДДЯХ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА "МАНЕВИЦЬКЕ ЛГ"

Проаналізовано ведення мисливського господарства в угіддях ДП "Маневицьке ЛГ". Чисельність основних видів мисливських звірів (*Alces alces*, *Capreolus capreolus*, *Lepus europaeus*), за винятком *Sus scrofa*, є меншою від оптимальної. Добування дичини проводиться у незначних обсягах. Надходження від ведення мисливського господарства за період 2006-2009 рр. менше витрат і становило не більше 6 % витрат.

Ключові слова: *Capreolus capreolus*, *Lepus europaeus*, *Sus scrofa*, чисельність звірів, хижаки.

У науковій літературі рідко аналізується мисливськогосподарська діяльність користувачів мисливських угідь [1, 2, 10]. У деяких роботах розглянуто питання еколого-економічного стану, підвищення рентабельності ведення мисливського господарства, нормативи плати за спеціальне використання лісових мисливських угідь та ін. [3-6]. Однак у роботах дослідників не зроблено критичного аналізу чисельності дичини, структури витрат на ведення